

Cees Krijnen: 'Ik maak kunst van de werkelijkheid'

Kunstenaar Cees Krijnen bedacht een performance over de echtscheiding van zijn ouders, waarin zijn moeder de hoofdrol speelt. Het project leverde internationale lof op. *Hollandse Helden* heet de documentaire van Martijn van Haalen en Paul Cohen (maandag in *Dokwerk* bij de VPRO) waarin Krijnen en zijn moeder gevolgd worden tijdens de wereldtournee. Ook gingen ze langs bij Krijnen sr.

De roadshow van Cees Krijnen

VPRO Gids, maart 2001

DERTIEN jaar geleden zijn de ouders van kunstenaar Cees Krijnen (31) gescheiden. Sindsdien procederen de ex-echtelingen over de verdeling van de inboedel. Dit eindeloos slepende scheidingsproces, waar de zoon en vooral moeder ernstig onder lijden, werd door Krijnen verwerkt tot een performance getiteld 'Financing my parents divorce', waarmee hij de prestigieuze Prix de Rome '99 won. Uit handen van staatssecretaris Van der Ploeg van Cultuur ontving Krijnen de eerste prijs in de categorie Theater/Beeldende kunst, goed voor 40.000 gulden.

De kunstkritieken waren lovend over Krijnens 'aangrijpende en bij vlagen hilarische project', waarvoor de oud-student van de Rietveld Academie en de theateropleiding DAS-Arts in Amsterdam onder meer het Portable Powderpuff Painkiller System ontwierp: een verrijdbare machine waarmee een pijn-

stillend poeder door het ouderlijk huis kon worden verstoven, om zo de pijn van zijn moeder te verzachten. Voor een van van de vele rechtszaken doste Cees zijn moeder uit in een door hem ontworpen 'Battle suit' van goudleer. Een foto *mode shoot* van die gebeurtenis maakte eveneens deel uit van de performance, door de jury geprezen als 'vileine maatschappijkritiek'. 'Voor de Prix de Rome heb ik kloten gegeven aan het verhaal van mijn ouders' echtscheiding' tekende NRC op uit Krijnens mond. 'Mijn vader procedeert mijn moeder al jaren gek en daarvan heb ik *reality theater* gemaakt. Zo wordt het voor mijn moeder een beetje dragelijk.'

Hoe Cees Krijnen en zijn moeder vervolgens wisten door te dringen tot de avant-garde van de internationale kunstscene is te zien in *Hollandse Helden*, een VPRO-documentaire van Martijn van Haalen (geluid) en Paul

Cohen (camera). De kunstenaar bedacht een vervolg op zijn eerste kunstwerk en noemde dat 'The Woman in Divorce Battle on Tour'. Met Greta Blok, moeder van Cees, weer in de hoofdrol.

Voor de start van hun wereldtournee reist het duo in maart 2000 naar New York. Voorafgaand aan een expositie in de trendy galerie Up & Co in New York ontvangt de Nederlandse cultureel attaché Frank Ligtvoet in deze stad moeder Greta. Zij is op dat moment al met ministriële instemming van Buitenlandse Zaken gepromoveerd tot 'ambassadeur van alle gescheiden vrouwen van Nederland'. Krijnen laat zijn moeder – wederom in haar goudleren 'battle-suit' gekleed – een verklaring voorlezen, die bestaat uit one-liners als 'niets is zo complex als intermenselijke relaties' en 'een huwelijk duurt tot breuk erop volgt.' Ligtvoet houdt de verzamelde pers voor dat de Nederlandse kunstenaar erin

Martijn van Haalen:
'Er is een muur van
onbegrip tussen Cees en
zijn vader. Wij zijn om
die muur heen gelopen,
zodat je ook de andere
kant te zien krijgt.'

& Co.

Moeder Krijnen te gast bij de Nederlandse cultureel attaché (l) tijdens toernee in New York, maart 2000. Rechts de documentairemakers Martijn van Haalen (zittend) en Paul Cohen

en die nergens over gaan. Het is haast niet te geloven dat rechters en advocaten zich serieus buigen over de verdeling van een kop en schotel.'

In *Hollandse Helden* komen vader Krijnen en zijn tweede vrouw aan het woord. Paul Cohen: 'We wilden ook het andere kamp laten zien.' Martijn van Haalen: 'Er is een muur van onbegrip tussen Cees en zijn vader. Wij zijn om die muur heen gelopen, zodat je ook de andere kant te zien krijgt.' Krijnen senior, laatste telg uit een geslacht van zee-kapiteins, begrijpt niet hoe zijn zoon zover kon afglijden. Was opa Krijnen niet een held geweest, die honderden schipbreukelingen had weten te redden bij een scheepsramp voor de kust van Brazilië? Was hijzelf niet een kapitein geweest 'waar iedereen graag mee naar zee trok', die zorgde dat er orde, netheid en eerlijkheid heerste aan boord? En daar is zoon Cees, die succes heeft met een kunstproject waar de vader met moeite z'n eigen echtscheiding in herkent. De zoon die schatten geld verdient met een volgens hem volkomen verkeerde voorstelling van zaken. Zijn enig kind, over wie hij uit de krant moest vernemen dat hij 'bij de gay-clan' is.

Van Haalen: 'Die vader begrijpt niet waarom Cees ook een held is. Een moderne held in het bespelen van de moderne media. In zijn ogen is Cees een nietsnut die met leugens een hoop geld verdient.'

Op het eerste gezicht lijkt vader Krijnen zo'n rechtlijnige en reactionaire vader als uit het boek *De Avonden*. Maar gaandeweg krijgt de documentairekijker compassie.

Van Haalen: 'Er zit niet alleen verbittering in, en pijn. Ook het verlangen van een vader naar zijn zoon, ondanks alles.'

Maar waarom maakt Krijnen senior dan al dertien jaar het leven van zijn zoon en ex-vrouw tot een hel?

Van Haalen: 'We zijn in de film niet ingegaan op de juridische details. Om te voorkomen dat het zou gaan lijken op de ruzies in de *Buren*-serie van Frans Bromet. Hadden we dat wel gedaan, dan zou blijken dat de moeder net zo hard heeft meege-

leugens en halve waarheden gesmeten.' Cohen: 'We wilden het verhaal van deze scheiding uittillen boven banale verwijten en trivialiteiten.' Van Haalen: 'Trouwens, van Cees mochten we niets over vroeger aan zijn moeder vragen. Hij hield de regie over haar. Die moeder is zijn kunstwerk, zijn boetseerklie. Wij mochten daar niet aankomen!'

In de stationsrestaurant van Haarlem ontmoeten we de jonge kunstenaar. Wat vindt Cees Krijnen van de documentaire, die eerder tijdens het IDFA werd vertoond? Krijnen kijkt ons gepijnigd aan. Waar hij bang voor was is gebeurd; zijn vader spuit louter wraakgevoelens en vooral zijn stiefmoeder komt ontzettend ordinair uit de hoek. Krijnen: 'De film neemt een wending die ik helemaal niet wil. Door het gescheld van mijn vader en stiefmoeder is het een soort *Buren* geworden. Wij wilden nergens op ingaan, hoewel de filmmakers mijn moeder allerlei uitspraken probeerden te ontfutselen.'

Maar vanwaar die terughoudendheid als het hier *reality* betreft? Het is toch jammer dat de kijker nu niet beseft dat de vader een krap huisje bewoont, terwijl moeder en zoon na de scheiding over twee huizen beschikken. En wie weet had moeder Greta indertijd wel een buitenechtelijke verhouding? Krijnen: 'Ik heb succes met mijn *winning formula* omdat ik altijd discreet ben. Geen gal spuug over mijn vader zoals hij over mij doet in de film. Ik maak kunst van de werkelijkheid.'

Naar het lijkt is vader Krijnen nu definitief gestopt met procederen. Betekent dat het einde van het kunstproject? Cees Krijnen: 'Nou nee hoor, ik ga gewoon verder. Dan is het geen 'divorce battle' meer, maar wordt mijn moeder 'het gescheiden individu'. We zijn in juni uitgenodigd op de Biënnale in Albanië. En we hebben inmiddels een chocolade- en een parfumlijn onder de naam 'Divorce'. Binnenkort gaan we ook *interior design* doen. Dus je ziet: de fictie is inmiddels onze werkelijkheid geworden.'

Trouw 24/3

Vooraf

Echtscheiding als reality-theater

De vader van Cees Krijnen heeft pech. De pech namelijk dat hij de vader is van Cees Krijnen.

Cees Krijnen (1969) is een wereldberoemd kunstenaar. Hij dankt zijn roem aan het feit dat hij van de echtscheiding van zijn ouders een kunstproject heeft gemaakt. Die echtscheiding duurt al vijftien jaar, want ze kunnen het maar niet eens worden over de boedelscheiding. Dat dat zoveel voeten in de aarde heeft is in de beleving van Cees Krijnen en zijn moeder Gretha Blok de schuld van vader Krijnen. Die procedeert maar en procedeert maar. 'Juridisch stalken', noemt Krijnen dat.

Een aantal jaren geleden was hij het spuugzat. Hij besloot van de echtscheiding van zijn ouders een project te maken, zodat aan dat 'stalken' eindelijk een einde zou komen. 'Financing My Parents' Divorce' noemde Krijnen dat project, eigenlijk een *perform-*

mance met zijn moeder in de hoofdrol. In 1999 won hij er de Prix de Rome mee in de categorie Theater/Beeldende Kunst. Dat *financing* kan niet letterlijk genoeg worden genomen. Met het prijzengeld betaalde Krijnen de advocaat van zijn moeder, liet hij haar huis opknappen en financierde hij zijn volgende project: 'Woman in Divorce Battle on Tour'.

In de documentaire 'Hollandse helden' van Paul Cohen en Martijn van Haalen – maandagavond op Nederland 3 – is te zien hoe Krijnen met zijn 'reality-theater' de internationale kunstscene aan zijn voeten krijgt.

Krijnen krijgt het ministerie van buitenlandse zaken zover dat het zijn moeder benoemt tot 'ambassadrice van alle gescheiden vrouwen in Nederland'. In maart 2000 worden zij en haar zoon hoogstpersoonlijk door cultureel attaché Frank Ligtvoet van

het vliegveld bij New York opgehaald. Daar in New York begint hun tournee, die hen verder nog langs een aantal Europese steden zal voeren.

Bij zijn introductie van moeder en zoon voor de pers spreekt Ligtvoet van 'Gesamtkunst'. We zien hoe de moeder vragen van de pers beantwoordt over haar scheiding en, gekleed in goudleeren *battle suit*, verklaringen aflegt tegen de intimidatie – wereldwijd – van vrouwen en kinderen.

Tijdens de tournee breidt de tentoonstelling zich steeds verder uit. Zo is in New York de machine te zien waarmee een speciaal poeder kon worden verspreid om de pijn van zijn moeder te verzachten. Die machine had Krijnen speciaal ontworpen voor het project waarmee hij de Prix de Rome won. In Amsterdam zijn weer foto's toegevoegd die in New York zijn gemaakt, et cetera. De meeste kunstcritici nemen

het allemaal buitengewoon serieus. Er is lof voor de 'sociaal-kritische ondertoon'. Een enkeling prikt er doorheen: „Het lijkt wel een beetje op de politiek: zo'n gladdie babbel zou ik ook wel willen”.

Natuurlijk is op die *performances* de vader de grote afwezige, maar tegelijk zeer aanwezig, en wel als de kwaaië pier. Het aardige is dat de documentairemakers de vader en zijn vriendin tussendoor aan het woord laten. De vader blijkt zoekkapitein te zijn geweest. In zijn versie van de gebeurtenissen waren moeder en zoon altijd al twee handen op een buik. Als hij thuiskwam uit een ver land, lieten ze het afweten: dan waren ze er niet en lieten hem op de hondjes thuis passen. En de moeder, voor wie een sober leven inderdaad niet haalbaar lijkt, joeg ondertussen met peperdure aankopen het geld erdoor. „Ik moet ook nog iets over-

Cees Krijnen maakte van de echtscheiding van zijn ouders een kunstproject.

houden voor later”, wierp vader Krijnen dan voorzichtig tegen. „Ik leef nú”, kreeg hij dan als antwoord. Voor de huidige vriendin zijn moeder en zoon nietsnutten, profiteurs die op kosten van anderen (gesponsord, heet dat) een luxe leventje leiden. Aan het einde van de documentaire zien we vader Krijnen in het Stedelijk Museum in Amsterdam een door zijn zoon gemaakte mobile bekijken. Hij herkent de an-

sichtkaarten die eraan bungelen en die ooit door hemzelf naar de thuisfront zijn verstuurd van *al over the world*. Hij is zichtbaar aangedaan, wanneer hij de teksten achterop terugleest. Misschien kan de zoon deze documentaire toevoegen aan zijn reality-theater,

Wilfried van der B

'Hollandse helden', maandagavond 21.00 uur, Nederland 3.

De kunst van het scheiden

SANDRA HEERMA VAN VOSS

Hollandse helden gaat over beeldend kunstenaar Cees Krijnen (1969), die in 1999 de Prix de Rome won en nu aan de weg timmert met kunst die hij maakt over de scheiding van zijn ouders. De twee gingen in 1988 uit elkaar, en zijn sindsdien in een slepende rechtszaak over de inboedel verwickeld. Juridische details kunnen we uit de film niet opmaken, wèl dat vader steeds met een nieuwe aantijging komt, maar tot nu toe nauwelijks gelijk kreeg. Om zijn moeder, Greta Blok, te steunen, bedacht Cees voor haar een Powder Puff System, een enorme blaasbalg waar aspirinepoeder uitkomt, en smolt hij sieraden die ze ooit van haar ex-man kreeg om tot een wonderpil van massief goud. Vorig jaar nam hij haar mee op een wereldwijde 'Woman in Divorce Battle on Tour', en zorgde zo dat ze vorstelijk onthaald werd in de kunstscenen van New York, Luzern en Amsterdam. Overal stroomden de mensen toe: het Echte Leven als performance, *how interesting...*

In Cees' voorstelling van zaken is er één goede partij, zijn moeder,

en één slechte, zijn vader, die hij een 'juridisch stalker' noemt. Zijn vader kan het gescheiden zijn nog altijd niet verkroppen, zegt hij. Zo houdt Cees zichzelf buiten schot, maar uit de film blijkt dat hij een cruciale rol speelt in de wrok van Krijnen senior. „Ik heb in de krant moeten lezen dat ie bij de *gaai-clan* thuishoort”, zegt pa Krijnen, ter illustratie van het leed dat hem is aangedaan. Hij bedoelt dat zijn zoon homoseksueel is – de man heeft het grootste deel van zijn leven als kapitein aan boord van een

TV VOORAF

schip doorgebracht, en dat is te merken. Het ergste vindt hij nog dat hij het niet wist, dat hem nooit iets verteld werd. Na zijn reizen trof hij thuis steeds een volkomen op zichzelf gericht duo aan. Zijn vrouw kocht sjeke kleding van zijn zuurverdiende loon, maar meer dan een kusje op de wang kon er niet af; zoonlief was elke nacht de hort op, maar kwam niet

uit bed om z'n vader te begroeten.

Uit dit relaas spreekt zo'n wanhoop en eenzaamheid dat vader Krijnen, ondanks zijn rechtse uitspraken, nog wel enige sympathie opwekt. Moeder Blok ook, als ze blij als een meisje in een New-Yorkse limo stapt of verzucht dat ze wilde dat het eens ophield, dat proces. De twee zijn langs onzichtbare draden aan elkaar verbonden, en hun zoon kan dit schijngevecht alleen maar pareren met een schaamteloos exhibitionisme.

Zo er hier al een kwade genie in het spel is, is dat Anneke Blok, de tweede vrouw van vader Krijnen. Als een postmoderne Knierje zit zij in haar huisje te handwerken, en fulmineert tegen Cees en zijn moeder op een manier waar de honden geen brood van lusten. Het zijn profiteurs, ze stelen bij het leven. Cees is een verwende aap die niks kan, en mevrouw Blok is een loeder. Kent ze ze eigenlijk wel, vragen de filmmakers haar nog. Nee. Alleen uit de verte, en ze piekert er niet over om kennis te maken.

Dokwerk: Hollandse helden, VPRO, Ned.3, 21.00-22.00u.

VPRO Gids - 14/20 april 2001

Hollandse Helden (1)

Een gróótse documentaire, deze *Dokwerk: Hollandse Helden* over Cees Krijnen en zijn 'maakster' van Martijn van Haalen en Paul Cohen! Zelden beter geïllustreerd gezien hoe hoog het "nieuwe-kleren-van-de-keizer"-gehalte is in sommige avant-gardistische kunstkringen. Gaandeweg kreeg ik een steeds vaker smaak in de mond van deze twee hypocriete engers en een steeds groeiender compassie voor vader Krijnen en zijn nieuwe rechtvoor-zijn-raap vrouw. Deze perfecte documentaire deden mij de rillingen over de rug lopen, maar niet op de manier die Cees Krijnen voor ogen stond!

Freddy Schols-Rohrer,
Loenen a/d Vecht

Hollandse helden

Beste Korte Documentaire

Hollandse helden

van Paul Cohen en Martijn van Haalen

Een familiedrama wordt tot kunst verheven. De regisseurs slagen erin inzicht te geven in een conflict, waarbij de kijker door een weloverwogen montage gaandeweg gedwongen wordt zijn standpunt te heroverwegen. Aangezien de partijen in het conflict ook verschillende levensstijlen belichamen, wordt de film gaandeweg een moderne allegorie over de betekenis van beelden en beeldvorming. De kracht van de film zit in zijn gelaagdheid: het is een film over een echtscheiding, over conflicterende levensstijlen en ambities, maar

ook over de vraag wat iets tot kunst maakt. De jury wil de makers graag belonen met een Gouden Kalf voor deze bijzondere prestatie.

Overige nominaties:

In loving memory van Peter Delpout & Stef Tijdink

Chin.ind. een leven achter het doorgeefluikje van Yan Ting Yuen